

ЛЕКЦІЯ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Одним з найактуальніших завдань, що стоять сьогодні перед Україною, є проблема збереження, поліпшення та відновлення, сприятливого для життя, стану атмосферного повітря. Серед пріоритетних завдань, які вирізняються в цьому контексті, є розв'язання проблем правової охорони атмосферного повітря. Атмосферне повітря, як природний компонент, має свої особливості, пов'язані водночас і з фізичними показниками, і з формами використання його людьми. Бувши основою для існування всього живого на Землі, воно виконує найважливіші екологічні функції: життєзабезпечуючі, кліматорегулюючі, захисні, теплорегулюючі, енергоресурсові тощо. Атмосферне повітря має значну соціальну цінність, здійснюючи вирішальний вплив на здоров'я людини, якість навколишнього середовища, визначаючи його санітарно-гігієнічні характеристики.

Основними причинами забруднення атмосфери є використання технологій, велика частина яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, невиконання у встановлені терміни атмосферозахисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд. Терміни експлуатації технологічного устаткування, у першу чергу у чорній і кольоровій, хімічній та вугільній промисловості, значно перевищують установлений норматив, що є наслідком повільного впровадження нових маловідходних технологій. Кризова екологічна ситуація, що існує зараз в Україні, об'єктивно є результатом загальної несприятливої соціально-економічних обставин і політики природокористування в країні, що склалася в попередні роки. У сучасних умовах стало очевидним, що проблема навколишнього середовища й економічного розвитку не можуть розглядатися відокремлено. Потрібним є також врахування того факту, що забруднення повітря, викиди в атмосферу тепла і токсичних речовин носять

<https://dei.gov.ua/post/2321>

трансграничний характер, і заподіюють значний збиток навколишньому середовищу не тільки однієї, а й багатьох країн. Інтенсивне забруднення повітря, проблеми зменшення озонового шару, утворення кислотних опадів, запобігання зміні клімату потребують негайного вирішення. Означені питання викликають найбільше занепокоєння, саме тому їм повинна приділятися ретельна увага на регіональному державному та міжнародному рівнях.

Забруднення атмосфери, як глобальна проблема вимагає від України зусиль в першу чергу в міжнародно-правовій площині. Україна є учасником більшості міжнародних Конвенцій та інших нормативних актів, спрямованих на захист атмосферного повітря, серед яких Монреальський протокол про речовини, що виснажують озоновий шар, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату та інші. Відповідно до міжнародних зобов'язань наша держава розробила ряд важливих документів, що сприяють розвитку національного повітроохоронного законодавства. Попри позитивні дії Українське законодавство з питань охорони атмосферного повітря потребує подальшого розвитку і приведення його до міжнародних стандартів. Ще одним з напрямків розвитку національного повітроохоронного законодавства є його зближення з відповідним законодавством Європейського Союзу, оскільки вступ України до ЄС проголошено однією з основних цілей зовнішньої політики нашої держави.

Атмосферне повітря займає особливе положення, як об'єкт охорони навколишньої природного середовища. В ньому втілюється все природне середовище, що оточує людину і суспільство. Атмосферне повітря значною мірою і є тим навколишнім природним середовищем, що підлягає охороні в інтересах дійсних, і майбутніх поколінь. У сучасних умовах забруднення атмосфери розглядається не тільки як локальний чи національно-регіональний процес, але і з урахуванням його впливу - у масштабі всіх континентів і планети у цілому.

Забруднення повітряного простору, зміна якісного складу повітря негативно впливають на стан здоров'я людей, функціонування та життєдіяльність інших живих організмів. З метою запобігання цьому, Україна здійснює комплекс науково обґрунтованих біологічних, технічних, економічних, санітарно-гігієнічних, соціальних і інших заходів, спрямованих на попередження й усунення забруднення атмосферного повітря. Особливе значення приділяється правовим аспектам охорони атмосферного повітря, які визначаються нормами чинного законодавства у відповідній галузі. В цілому, законодавство про охорону атмосферного повітря є складовою частиною екологічного законодавства і спрямоване на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення і поліпшення для забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, а також відвернення шкідливого впливу на навколишнє природне середовище. На сьогодні створено досить розгалужену законодавчу і наукову базу для розвитку правової охорони атмосферного повітря. Вона здійснюється у тому числі з урахуванням тих принципів і основ, що були закладені й закріплені ще законодавством колишнього СРСР, а також вироблених науково відповідних пропозицій і рекомендацій (у т.ч. із використанням закордонного досвіду).

Правова охорона атмосферного повітря в Україні будується на досить розгалуженій системі нормативних актів різної юридичної сили. Правовою основою використання та охорони атмосферного повітря виступає **Конституція України, де у статті 13** проголошується право власності українського народу на атмосферне повітря, а також право на користування ним. Норми Конституції є основоположними, загальними щодо тих норм, які містяться в екологічних законах, у першу чергу в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 № 1264-XII.

Перелічені вище норми належать до загальних засад, на яких здійснюється еколого-правова охорона атмосферного повітря. Норми Конституції є нормами прямої дії та саме на основі норм Конституції України і у чіткій відповідності до них приймаються всі інші законодавчі акти, в тому

<https://dei.gov.ua/post/2321>

числі й ті, що регулюють питання правової охорони атмосферного повітря. До комплексних екологічних законів, які містять норми щодо охорони атмосферного повітря, належить Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Він є визначальним для усієї галузі екологічного права, оскільки містить чимало положень принципового характеру, встановлюючи тим самим основні напрями державної політики у сфері взаємодії суспільства і природи. Правові, організаційні та екологічні вимоги в галузі охорони і використання атмосферного повітря визначені Законом України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.10.1992 року № 2707-ХІІ, прийнятим у новій редакції 27.07.2022. Закон визначає загальні положення, а також регулює питання стандартизації і нормування в галузі охорони атмосферного повітря, організаційно-правових заходів щодо охорони атмосферного повітря, дотримання правових вимог при проектуванні, будівництві та реконструкції промислових об'єктів. Значне місце в законі приділено питанням регулювання відносин у галузі використання атмосферного повітря, економічного механізму забезпечення його охорони, та контролю, державного обліку й моніторингу охорони атмосферного повітря, а також питанням правопорушень щодо атмосферного повітря і відповідальності за них та міжнародним відносинам у цій галузі.

Таким чином, означений закон виступає безпосередньою основою для організації охорони атмосферного повітря. Крім того, цей документ став певним орієнтиром для подальшої правотворчої діяльності в окресленій сфері, чітко визначивши її перспективні напрями. Загалом, чинне законодавство розглядає атмосферне повітря не тільки як об'єкт охорони, але і як природний ресурс. Якщо розглядати атмосферне повітря й атмосферний простір як різні природні ресурси, то саме атмосферне повітря використовується в господарській діяльності як джерело вологи, кисню, азоту й інших газів, як постачальника кисню для дихання людини, тварин і рослин, як спосіб підтримки польоту літальних апаратів, як природний захист від ультрафіолетового випромінювання (озоновий шар). Повітря

<https://dei.gov.ua/post/2321>

використовується також як сировина для горіння, охолодження, очищення, передачі звукових і інших сигналів, а також для технологічних функцій, як резервуар для розповсюдження викидів забруднюючих речовин. Атмосферне повітря може використовуватися, як рекреаційний ресурс для оздоровлення людей, відпочинку, а також для інших господарських потреб. Згідно з викладеним вище, законодавство розрізняє використання атмосферного повітря і право користування ним.

Перше, поняття належить до еколого-економічного явища, а друге - розглядається як юридична категорія. Право користування атмосферним повітрям розглядається, як право кожного громадянина користуватися екологічно безпечним атмосферним повітрям. Право використання атмосферного повітря являє собою забезпечену державою можливість громадян, юридичних осіб і інших суб'єктів користуватися атмосферним повітрям для задоволення своїх соціальних, екологічних, економічних і інших потреб відповідно до законодавства України і міжнародних угод. Використання атмосферного повітря також здійснюється у двох правових формах: на праві власності і праві використання.

Право власності на атмосферне повітря закріплено у згадуваній вище **статті 13 Конституції України**, при цьому йдеться про атмосферне повітря у межах території України. Власність на атмосферне повітря вперше офіційно закріплена законодавчо на конституційному рівні. У спеціальному законодавстві щодо охорони атмосферного повітря такі приписи відсутні, включаючи й Закон "Про охорону атмосферного повітря". Це певною мірою пояснюється тим, що індивідуалізація атмосферного повітря в межах однієї держави на відміну від інших природних об'єктів, а, отже, і конституційне встановлення права власності на атмосферне повітря, є відносно припустимим. Тобто, на відміну від землі, надр, об'єктів тваринного світу і т.ін., атмосферне повітря, як матеріальна субстанція, знаходиться в стані постійного переміщення, турбулентного руху і не може бути індивідуалізоване. У силу цієї обставини виключається можливість

<https://dei.gov.ua/post/2321>

фактичного володіння ним, що є однією з найважливіших компетентностей власника. Тому приналежність атмосферного повітря будь-якому суб'єкту на праві власності – певним чином декларація. Кожний громадянин має право на здійснення загального і спеціального використання атмосферного повітря на підставі статті 38 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища".

З урахуванням природних характеристик атмосферне повітря, як правило, використовується на праві загального користування. Це стосується і використання атмосферного повітря для потреб підприємницької діяльності: вилучення атмосферних газів, охолодження чи для інших технологічних процесів. Поряд з цим у Законі "Про охорону атмосферного повітря" припускається можливість використання цього природного ресурсу і в порядку спеціального користування. Використання атмосферного повітря для викиду і розповсюдження забруднюючих речовин вважається спеціальним видом використання атмосферного повітря і потребує отримання дозволу і сплати збору. Спеціальним видом використання атмосферного повітря є також поширення звуку, електромагнітного та іонізуючого випромінювання, вплив інших фізичних та біологічних чинників на атмосферне повітря з використанням стаціонарних джерел.

У законодавстві про охорону атмосферного повітря визначені важливі умови, які повинні виконуватися при здійсненні права на використання атмосферного повітря, як сировини основного виробничого призначення. До таких умов належать:

- необхідні заходи, які забезпечують мінімально необхідне використання атмосферного повітря;
- здійснення обліку обсягів атмосферного повітря, яке витрачається на виробничі потреби, додержання названих вимог при проектуванні нових підприємств, споруд, удосконаленні технологічних процесів і обладнання, заборона використання атмосферного повітря як сировини з перевищенням встановлених обсягів, обмеження, тимчасова заборона або зупинення

<https://dei.gov.ua/post/2321>

використання атмосферного повітря у названих цілях у випадках порушення умов дозволів і вимог нормативів.

Право користування атмосферним повітрям включає його використання як просторового середовища для повітряного транспорту, для здійснення діяльності, пов'язаної зі штучною зміною природного середовища (вплив на погоду, клімат) тощо.

Суб'єктами права користування атмосферним повітрям є підприємства, установи, організації, громадяни України. Право користування атмосферним повітрям у виробничих цілях за наявності підстав може бути обмежене, тимчасово зупинене, а при необхідності й скасоване за рішенням відповідних органів у встановленому порядку. В цілому, закон передбачає систему правових заходів: дозвільного, попереджувального (превентивного), контрольного, стимулюючого характеру (заохочення й відповідальність), поновлювального (відтворювального), заборонного характеру.

До заходів дозвільного характеру належить отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, який видається спеціально уповноваженими органами. Крім цього, дозволи на експлуатацію (спеціальне використання атмосферного повітря) видаються у разі устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях.

До заходів попереджувального (превентивного) характеру належить планування, стандартизація, нормування, проектування, будівництва та реконструкції підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря, встановлення санітарно-захисних зон, державна екологічна та санітарно-гігієнічна експертиза, державний облік, моніторинг тощо. Означена група заходів містить найбільшу кількість правил, вимог та інших дій із забезпечення безпеки та сприятливого стану атмосферного повітря та довкілля у цілому.

<https://dei.gov.ua/post/2321>

Норми щодо охорони атмосферного повітря містяться в інших спеціалізованих законодавчих актах. Зокрема, в Законі України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.1992 № 2801-ХІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> в частині: встановлення вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, як важливої передумови життя і здоров'я людини, встановлення в Україні єдиних санітарно-гігієнічних вимог до планування і забудови населених пунктів, очистки і знешкодження промислових і комунально-побутових викидів тощо, в Законі України "Про основи містобудування" від 16.11.1992 № 2780-ХІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> в частині забезпечення екологічної безпеки при здійсненні планування та забудови територій, в Законі України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" в частині встановлення гігієнічних вимог до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших приміщеннях, в Законі України "Про транспорт" від 10.11.1994 № 232/94-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text> у частині охорони навколишнього природного середовища, включаючи атмосферне повітря, в процесі експлуатації транспорту, розміщення споруд транспорту, в Законі України "Про автомобільний транспорт" від 05.04.2001 № 2344-ІІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text> у частині використання земель автомобільним транспортом та стандартизації і сертифікації на автомобільному транспорті, спрямованих на охорону довкілля, в Законі України "Про пестициди і агрохімікати" від 02.03.1995 № 86/95-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text> в частині встановлення вимог щодо безпеки здоров'я людини та довкілля при здійсненні діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами, в Законі України "Про оцінку впливу на довкілля" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> 23.05.2017 № 2059-VІІІ, яка проводиться з метою запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінки ступеня екологічної безпеки

<https://dei.gov.ua/post/2321>

господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах.

Значну кількість нормативно-правових актів у сфері охорони атмосферного повітря складають постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Одним із основних правових засобів охорони атмосферного повітря є державна система моніторингу якості довкілля - система спостережень, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Постановою КМУ від 13.12.2001 № 1655 затверджено Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря (надалі - Порядок)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2001-%D0%BF#Text>.

Порядок

визначає єдину систему ведення в галузі охорони атмосферного повітря державного обліку об'єктів (підприємств, установ, організацій та громадян - суб'єктів підприємницької діяльності), які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, видів і ступенів впливу на його стан фізичних та біологічних факторів.

Постанова КМУ від 13.03.2002 № 299 "Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря" (редакція від 17.09.2020)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-2002-%D0%BF#Text>

встановлює механізм розроблення та затвердження науково обґрунтованих нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря з метою уникнення, зменшення чи запобігання негативним наслідкам забруднення атмосферного повітря. Для оцінки стану забруднення атмосферного повітря у місцях постійного чи тимчасового перебування людей встановлюються нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря, до яких належать: нормативи якості атмосферного повітря; граничнодопустимі рівні акустичного, електромагнітного, іонізуючого, інших видів впливу фізичних та біологічних

<https://dei.gov.ua/post/2321>

факторів на стан атмосферного повітря населених пунктів. Нормативи розробляються з урахуванням вимог міжнародних стандартів, норм, рекомендацій із врахуванням ступеню впливу фізичних та біологічних факторів на населення, їхні граничнодопустимі рівні, концентрації забруднюючих речовин, встановлених МОЗ, кліматичних умов, можливість транскордонного перенесення забруднюючих речовин, тощо. Щодо шкідливих впливів фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря, нормування здійснюється відповідно до Постанови КМУ від 13.03.2002 № 300 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2002-%D0%BF#Text>.

Важливим заходом охорони атмосферного повітря є регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення. Законодавством встановлюється порядок виникнення права на викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря, права і обов'язки юридичних і фізичних осіб, що володіють стаціонарними джерелами викидів, та відповідальність за наслідки порушень вимог експлуатації цих джерел, тощо. Право на викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря виникає після отримання відповідними юридичними і фізичними особами дозволу на викид у порядку, визначеному затвердженим Постановою КМУ від 28.12.2001 № 1780 . Положенням про порядок розроблення та затвердження нормативів гранично-допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел. У разі порушення умов і вимог щодо охорони і використання атмосферного повітря, передбачених дозволами, діяльність підприємств, установ і організацій, пов'язана з викидами забруднюючих речовин, може бути обмежена, тимчасово заборонена (зупинена) або припинена відповідно до статті 12 Закону України "Про охорону атмосферного повітря".

Значна кількість нормативних актів у сфері охорони атмосферного повітря приймається спеціально уповноваженими центральними органами державної виконавчої влади (міністерствами, державними комітетами, агентствами та іншими відомствами), які мають позавідомчий характер, а також органами державної влади та місцевого самоврядування адміністративно-територіальних одиниць.

Важливе місце в охороні атмосферного повітря займають норми технічного характеру. У багатьох випадках екологічне законодавство містить посилення на технічні нормативи, санітарні норми, стандарти якості навколишнього середовища, гранично-допустимі концентрації забруднюючих речовин у природних об'єктах, тощо. Особливу групу правових актів складають Державні стандарти України (ДСТУ), Державні санітарні норми (ДСН), галузеві стандарти, державні будівельні норми і правила, тощо. Державні стандарти є обов'язковими до виконання, і на їхній основі розробляються відповідні нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.

Відповідно до положень діючих нормативно-правових актів в галузі охорони атмосферного повітря, основними правовими механізмами державного регулювання охорони атмосферного повітря є нормування та стандартизація в галузі охорони атмосферного повітря, регулювання розміщення об'єктів та джерел забруднення атмосферного повітря, проведення державної екологічної та інших експертиз об'єктів, що мають значний вплив на довкілля та здоров'я людей, дозвільний порядок санкціонування державою діяльності, що може супроводжуватися викидами в навколишнє середовище, встановлення санітарно-захисних зон довкола підприємств, що є джерелом впливу на довкілля та людей.

Також можна виділити такі інструменти, як облік та моніторинг якості атмосферного повітря та здійснення контролю за станом повітрям державою, і самими забруднювачами. Дані механізми та інструменти державного регулювання дозволяють зберігати атмосферне повітря від надмірного впливу забруднюючих речовин та іншого втручання, а також здійснювати державне

<https://dei.gov.ua/post/2321>

управління використання атмосферного повітря. Загалом, Державне управління в галузі охорони атмосферного повітря здійснюють Кабінет Міністрів України, Мінприроди України, МОЗ України, місцеві органи самоврядування. Законодавчо також передбачена можливість застосування організаційно-економічних заходів охорони атмосферного повітря, до яких відносять екологічний податок, відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону атмосферного повітря, надання суб'єктам господарювання податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідходних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, здійснення інших природоохоронних заходів, що мають на меті зменшення викидів в атмосферне повітря та зменшення рівнів впливу фізичних та біологічних факторів на повітря, участь держави у фінансуванні екологічних заходів і будівництві об'єктів екологічного призначення.

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України в законодавстві внесені деякі зміни. Так постановою Кабінетом Міністрів України від 13.03.2022 № 303 припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду на період воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 "Про введення воєнного стану в Україні".

Протягом періоду воєнного стану позапланові заходи державного нагляду (контролю) (позапланові невиїзні перевірки) за дотриманням суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов, здійснюються за рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави.

Постановою КМУ від 18.03.2022 № 314 "Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану" встановлено,

що у період воєнного стану право на провадження господарської діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі безоплатного подання до органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг декларації про провадження господарської діяльності (далі - декларація), що містить відомості згідно з додатком 1, без отримання дозвільних документів (документів дозвільного характеру, ліцензій або інших результатів надання публічних послуг), крім видів господарської діяльності за переліком згідно з додатком 2.

Органи ліцензування, дозвільні органи та суб'єкти надання публічних (електронних публічних) послуг формують та ведуть переліки поданих декларацій, в яких міститься інформація про суб'єкта господарювання (для юридичної особи - організаційно-правова форма, повне і скорочене найменування (за наявності), для фізичної особи - підприємця - прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності); вид господарської діяльності/частина виду господарської діяльності, який провадиться на підставі поданої декларації; місце провадження діяльності (якщо провадження діяльності обмежується територією відповідної адміністративно-територіальної одиниці).

Декларація може бути подана за вибором суб'єкта господарювання незалежно від задекларованого (zareєстрованого) місцезнаходження (місця проживання), місця провадження господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта:

- в електронній формі - через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, зокрема засобами мобільного додатку Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (далі - Портал Дія) (у разі подання декларації фізичною особою - підприємцем);

- у паперовій формі - через центр надання адміністративних послуг з подальшою передачею органам ліцензування, дозвільним органам та суб'єктам надання публічних (електронних публічних) послуг засобами Порталу Дія. Після внесення інформації до Порталу Дія декларація повертається заявнику.

У разі коли декларації мають бути подані до органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг, якими є місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, військові адміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, державні та комунальні підприємства, такі декларації спрямовуються зазначеним органам та підприємствам засобами Порталу Дія через:

- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують реалізацію державної політики у відповідній сфері (якщо декларація подається до територіального органу такого центрального органу виконавчої влади або державного підприємства, що належить до сфери його управління);

- обласні державні адміністрації, Київську міську державну адміністрацію або обласні військові адміністрації (якщо декларація подається до місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, військової адміністрації, комунального підприємства, що знаходяться або діють в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці).

Суб'єкти господарювання, які набули право на провадження господарської діяльності на підставі декларації, у разі відсутності відповідних дозвільних документів (документи дозвільного характеру, ліцензії та/або інші результати надання публічних послуг), невідкладно, але не пізніше трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності.

На період воєнного стану зупиняється перебіг строків звернення за отриманням публічних послуг, визначених законодавством. З дня припинення чи скасування воєнного стану перебіг зазначених строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їх зупинення.

Строки дії діючих строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану та три місяці з дня його припинення чи скасування, а періодичні, чергові платежі за ними відстрочуються на строк, зазначений у цьому підпункті.

Строки дії діючих посвідчень про реєстрацію суб'єктів господарювання як суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів, свідоцтв про отримання повноважень на проведення недержавної експертизи товарів у галузі державного експортного контролю та свідоцтв про державну атестацію системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів, виданих Державною службою експортного контролю, автоматично продовжуються на період воєнного стану та три місяці з дня його припинення чи скасування.